

הַלְבוֹת רוּצַח וְשְׁמִירַת נַפֶּשׁ פֶּרֶק ו

א. שְׁלוּשָׁה הֵם הַהוֹרְגִים בְּלֹא כוֹנֵה: יֵשׁ הוֹרֵג בְּשִׁגְגָה וְהַעֲלָמָה גְּמוּרָה, וְזֶה הוּא שְׁנֵאמַר בּוֹ "וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה, וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לִידּוֹ" (שְׁמוֹת כ"א, יג). וְדִינוֹ שִׁיגְלָה לְעָרֵי מִקְלָט, וְיִנָּצַל כְּמוֹ שְׂבָאֲרֵנוּ.

ב. וְיֵשׁ הוֹרֵג בְּשִׁגְגָה, וְתִהְיֶה הַשִּׁגְגָה קְרוֹבָה לְאַנֶּס; וְהוּא שִׁיאָרֵעַ בְּמִיתַת זֶה מֵאָרֶעַ פֶּלֶא, שְׂאִינוּ מְצוּי בְּרַב מֵאֲרָעוֹת בְּנֵי אָדָם. וְדִינוֹ שֶׁהוּא פָּטוּר מִן הַגְּלוּת; וְאִם הִרְגוּ גּוֹאֵל הַדָּם, נִהְרָג עָלָיו.

ג. וְיֵשׁ הוֹרֵג בְּשִׁגְגָה, וְתִהְיֶה הַשִּׁגְגָה קְרוֹבָה לְזֶדוֹן; וְהוּא שִׁיִּהְיֶה בְּדִבְכָּר כְּמוֹ פְּשִׁיעָה, אוֹ שִׁהְיֶה לוֹ לְהַזְהִיר וְלֹא נִזְהָר. וְדִינוֹ שְׂאִינוּ גּוֹלָה: מִפְּנֵי שְׁעוּוֹנוֹ חֲמוּר, אֵין גְּלוּת מְכַפֶּרֶת לוֹ; וְאֵין עָרֵי מִקְלָט קוֹלְטוֹת אוֹתוֹ, שְׂאִינֶן קוֹלְטוֹת אֵלָּא הַמַּחֲיִב גְּלוּת בְּלִבָּד.

ד. לְפִיכָךְ אִם מְצָאוּ גּוֹאֵל הַדָּם בְּכָל מְקוֹם, וְהִרְגוּ פָּטוּר. וְמֵה יַעֲשֶׂה זֶה, יֵשֵׁב וְיִשְׁמַר עַצְמוֹ מִגּוֹאֵל הַדָּם. וְכֵן כָּל הָרֹצְחָנִים שֶׁהִרְגוּ בְּעֵד אֶחָד, אוֹ בְּלֹא הַתְּרָאָה, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן אִם הִרְגָּן גּוֹאֵל הַדָּם, אֵין לָהֶם דְּמִים: לֹא יִהְיוּ אֵלּוּ חֲמוּרִים מִהַהוֹרֵג בְּלֹא כוֹנֵה.

ה. בִּיצֵד: הַזּוֹרֵק אָבֶן לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהָרֵג, אוֹ הַסּוֹתֵר כּוֹתֵלוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְנִפְלָה אָבֶן וְהִמִּיתָהּ בֵּין שְׁסֵתְרוֹ בֵּיוֹם, בֵּין שְׁסֵתְרוֹ בְּלִילָה הֵרִי זֶה קְרוֹב לְמַזִּיד, וְאִינוּ נִקְלָט: מִפְּנֵי שְׁזוֹ פְּשִׁיעוֹת הִיא, שֶׁהִרִי הָיָה לוֹ לַעֲיֵן וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַק אוֹ יִסְתֵּר.

ו. סֵתְרוֹ לְאַשְׁפָּה בְּלִילָה אִם הָרַבִּים מְצוּיִין בָּהּ הֵרִי זֶה קְרוֹב לְמַזִּיד, וְאִינוּ נִקְלָט; וְאִם אֵין הָרַבִּים מְצוּיִין בָּהּ כָּלֵל הֵרִי זֶה קְרוֹב לְאַנֶּס, וּפָטוּר מִן הַגְּלוּת. הִיתָה הָאֲשָׁפָה עֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת בָּהּ בְּלִילָה, וְאִינָּה עֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת בָּהּ בֵּיוֹם, וְנִקְרָה אָדָם וְיֵשֵׁב שָׁם, וְנִפְלָה עָלָיו אָבֶן בְּשַׁעַת סִתְרָהּ וּמֵת הֵרִי זֶה גּוֹלָה.

ז. וְאִם אַחֵר שֶׁנִּפְלָה הָאָבֶן, בָּא זֶה וְיֵשֵׁב שָׁם וְנִפְלָה עָלָיו וּמֵת הֵרִי זֶה פָּטוּר מִן הַגְּלוּת. וְכֵן הַזּוֹרֵק אֶת הָאָבֶן, וְאַחֵר שִׁיַּצֵּאת מִיָּדוֹ הוֹצִיא הָלָה אֶת רֹאשׁוֹ וְקִבְּלָהּ וּמֵת פָּטוּר מִן הַגְּלוּת: שְׁנֵאמַר "וּמָצָא אֶת-רַעְהוֹ" (דְּבָרִים י"ט, ה), פָּרֵט לְמַמְצִיא עַצְמוֹ.

ח. הַשּׁוֹנֵא שֶׁהִרְגַּ בְּשִׁגְגָה אִינוּ נִקְלָט, שְׁנֵאמַר "וְהוּא לֹא-אוֹיֵב לוֹ" (בְּמִדְבָּר ל"ה, כג): חֲזַקְתּוֹ שֶׁהוּא קְרוֹב לְמַזִּיד. וְאִיזָה הוּא שּׁוֹנֵא, זֶה שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ שְׁלוּשָׁה יָמִים מִפְּנֵי הָאִיבָה; וְכֵן אִם נִכְנָס לְקֶרֶן זְוִית וְהִמִּיתוֹ שָׁם בְּשִׁגְגָה, אוֹ שֶׁדָּחְפוּ בְּגוּפוֹ, אוֹ שֶׁנִּתְּכַּוֵּן לְזָרֵק שְׁתִּים וְזָרֵק אַרְבַּע, אוֹ שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁמֶתֵּר לְהָרֵג, אוֹ שֶׁנִּתְּכַּוֵּן לְהָרֵג אֶת זֶה וְהָרֵג אֶת זֶה, אִפְּלוּ נִתְּכַּוֵּן לְהָרֵג גּוֹי אוֹ בַּהֲמָה וְנִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל הֵרִי כָּל אֵלּוּ קְרוֹבִין לְמַזִּיד, וְאִינֶן נִקְלָטִין.

ט. הַנִּכְנָס לְחֶצֶר בַּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת, וְהִרְגוּ בַּעַל הַבַּיִת בְּשִׁגְגָה פָּטוּר מִן הַגְּלוּת: שְׁנֵאמַר "וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת-רַעְהוֹ בִּיעֵר" (דְּבָרִים י"ט, ה) מֵה יַעֲרֵ שִׁישׁ רִשּׁוֹת לְנִהְרָג לְהַכְנִס לָשָׁם, אֵף כָּל כִּיּוֹצֵא בּוֹ. לְפִיכָךְ הַנִּכְנָס לְחֻנוֹת הַנֶּגֶר שֶׁלֹּא בְּרִשּׁוֹת, וְנִתְּזָה בְּקַעַת, וְטִפְחָהּ לוֹ עַל פָּנָיו, וּמֵת פָּטוּר מִגְּלוּת; וְאִם נִכְנָס בְּרִשּׁוֹת, הֵרִי זֶה גּוֹלָה.

י. מִי שֶׁהָיָה דּוֹלָה אֶת הַחֲבִית לְהַעֲלוֹתָהּ לָגַג, וְנִפְסַק הַחֲבֵל וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהִרְגָתָהּ, אוֹ שֶׁהָיָה עוֹלָה בְּסֶלֶם, וְנִפְלָה עַל

חֲבֵרוֹ וְהֶרְגוּ פָטוֹר מִן הַגְּלוּת: שְׁזֶה כִּמּוֹ אָנוּס הוּא, שְׂאִין זֶה דָּבָר הַקְּרוֹב לִהְיוֹת בָּרֵב הָעֵתִים אֲלֵא כִּמּוֹ פֶּלֶא הוּא.

יא. אָבֵל אִם הָיָה מְשִׁלְשֵׁל אֶת הַחֲבִית, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהֶרְגָתָהּ, הָיָה יוֹרֵד בְּסֵלָם, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהֶרְגוּ, הָיָה מַעְגֵּל בְּמַעְגָּלָה, וְנִפְלָה עַל חֲבֵרוֹ וְהֶרְגָתָהּ גּוֹלָה: שֶׁנֶּאֱמָר "וַיִּפֹּל עָלָיו, וַיָּמָת" (במדבר לה, כג), עַד שֶׁיִּפֹּל דֶּרֶךְ נִפְלָה. שְׁהָרִי דֶּרֶךְ נִפְלָה מְצוּי בָּרֵב הָעֵתִים לְהִזָּק, וְדָבָר קְרוֹב הוּא לִהְיוֹת, שְׁהָרִי טָבַע הַכֹּבֵד לִיֶּרֶד לְמִטָּה בְּמַהֲרָה; הוֹאִיל וְלֹא זָרָז עֲצָמוֹ, וְתִקֵּן מַעֲשָׂיו יָפָה בְּשַׁעַת יְרִידָה יִגְלָה. וְכֵן כָּל כְּפִיּוּצָא בְּזֶה.

יב. קָצַב שֶׁהָיָה מְקַצֵּב וְהַגְּבִיָּה יָדוֹ בְּקוֹפִיס לְאַחֲרָיו, וְהַחֲזִירוֹ לְשֹׁכֵר הָעֵצִים כְּדֶרֶךְ שֶׁהַקְּצָבִים עוֹשִׂין כָּל שְׂמִימוֹת בַּהוֹלָכָה, שֶׁהָיָה הַגְּבִיָּה מְלַפְּנִי וַיְרִידָה מֵאַחֲרָיו אֵינּוּ גּוֹלָה עָלָיו; וְכָל שְׂמִימוֹת בַּהַחֲזָרָה, שֶׁהָיָה עָלֶיהָ מֵאַחֲרָיו וַיְרִידָה לְפָנָיו גּוֹלָה. זֶה הַכֹּל: כָּל שֶׁבְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ, גּוֹלָה; שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ, אֵינּוּ גּוֹלָה; וְאִפְלוּ בִּירִידָה שֶׁהָיָה צָרָךְ עָלֶיהָ, אֵינּוּ גּוֹלָה.

יג. פִּיּוּצָד: הָיָה עוֹלָה בְּסֵלָם, וְנִשְׁמָטָה שְׁלִיכָה מִתַּחַת רִגְלוֹ, וְנִפְלָה וְהִמִּיתָה פָטוֹר מִן הַגְּלוּת. וְכֵן הַמִּתְכַּוֵּן לְזִרְק בְּצַד זֶה, וְהוֹלָכָה לָהּ בְּצַד אַחֵר, אוֹ שֶׁהִיָּתָה אֶבֶן מִנְחַת לוֹ בְּחִיקוֹ וְלֹא הִפִּיר בָּהּ מַעוֹלָם, וְעָמַד וְנִפְלָה וְהִמִּיתָה, וְכֵן הַסּוֹמָה שֶׁהָרֵג בְּשִׁגְגָה כָּל אֵלוֹ פָטוֹרִין מִן הַגְּלוּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קְרוֹב לְאַנָּס.

יד. הִיָּתָה אֶבֶן בְּחִיקוֹ וְהִפִּיר בָּהּ וְשִׁכְחָהּ, וְעָמַד וְנִפְלָה וְהִמִּיתָה גּוֹלָה: שֶׁנֶּאֱמָר "בְּשִׁגְגָה" (במדבר לה, יא; במדבר לה, טו), מִכָּלֵל שֶׁהִיָּתָה לוֹ יָדִיעָה.

טו. נִשְׁמָט הַבְּרָזֵל מִקֶּתֶו, וְהָרֵג הָרִי זֶה גּוֹלָה. נִשְׁמָט הַבְּרָזֵל מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ אֵינּוּ גּוֹלָה, מִפְּנֵי שְׂאִין זֶה מִכּוּחוֹ אֲלֵא מִכּוּחַ כּוּחוֹ; וְנִמְצָא כִּמּוֹ אָנָּס. וְכֵן הַזּוֹרֵק אֶבֶן לְתִמְרָה לְהַפִּיל תְּמָרִים, וְנִפְלָה מִן הַתְּמָרִים עַל תִּינוֹק, וְהֶרְגוּהוּ פָטוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בָּאִין מִכּוּחַ כּוּחוֹ. וְכֵן כָּל כְּפִיּוּצָא בְּזֶה מִשְׁאָר הַסְּבוֹת.